

การประยุกต์หลักสัมปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
ในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี*
APPLICATION OF THE 4 PRINCIPLES OF SAMPATHANA TO PROMOTE
SOLID WASTE MANAGEMENT IN THE COMMUNITY OF THA RAHAT
SUB-DISTRICT MUNICIPALITY AT MUEANG DISTRICT
IN SUPHAN BURI PROVINCE

พระวรวุฒิ กิตติภทโท, นพดล ดีไทยสงค์,
พระครูโสภณวีรานุวัตร (นิคม ญฐรวโร)

Phra Warawoot Kittipattho, Noppadon Deethaisong,
Phrakhrusophonweeranuwat (Nikhom Natthawaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: thinmukdawrwuthi@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักสัมปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณจากการแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลดการใช้มีค่าเฉลี่ยระดับมาก รองลงมาคือด้านการแปรรูปใช้ใหม่ และด้านการใช้ซ้ำอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

* Received July 27, 2025; Revised August 26, 2025; Accepted September 5, 2025

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อยุติวัฏจักรมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ด้าน
 ปทานุรักษ์ เพื่อยุติวัฏจักรในระดับต่ำ ด้านภาวนาปทาน เพื่อยุติวัฏจักรในระดับไม่สัมพันธ์
 ด้านอนุรักษนาปทาน เพื่อยุติวัฏจักรในระดับปานกลาง 3. การประยุกต์หลักสัมมัตตปทาน 4
 ในการจัดการขยะชุมชน พบว่า การจัดการขยะยั่งยืนในระดับชุมชนต้องเชื่อมโยงหลัก
 ปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับแนวคิดคุณธรรม โดยใช้แนวทาง 3Rs Reduce Reuse
 Recycle เป็นแกนหลักในการเปลี่ยนพฤติกรรมประชาชน ทั้งมีการลดใช้สิ่งของอย่างรู้
 คุณค่า การนำของกลับมาใช้ซ้ำ และการรีไซเคิลผ่านการเรียนรู้และนวัตกรรมท้องถิ่น
คำสำคัญ: สัมมัตตปทาน 4; การจัดการขยะมูลฝอย; ชุมชนเทศบาลตำบลท่าแร่หัด

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality, Mueang District, Suphan Buri Province; 2. To examine the relationship between Sammappadhana and community solid waste management of Tha Rahat Sub-District Municipality, Mueang District, Suphan Buri Province; and 3. To propose the application of Sammappadhana for promoting solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality, Mueang District, Suphan Buri Province. The study employed a mixed-methods. The quantitative research conducted through questionnaires and qualitative research through in-depth interviews with 10 key informants. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient, together with content descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1. The solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality was found, by overall, to be at a moderate level. Considering each aspect, waste reduction had an average at a high level, followed by reuse and recycling, which were at moderate levels. 2. The relationship between Sammappadhana and solid waste management in the community of Tha Rahat Sub-District Municipality was found, by overall, to be at a moderate level. When considering each aspect, Samvara-padhana, effort to prevent, had a high level of relationship, Pahana-padhana, effort to abandon, had a low level, Bhavana-padhana, effort

to develop, showed no relationship, and Anurakkhaaa-padhana, effort to preserve, had a moderate level. 3. The application of Sammappadhana in community solid waste management was found that sustainable waste management at the community level must integrate environmental practices with moral concepts. The 3Rs approach, Reduce, Reuse, Recycle should be used as the core to change people's behavior, including reducing the use of materials with mindfulness, reusing items creatively, and recycling through local learning and innovation.

Keywords: The Four Right Efforts; Solid Waste Management; Tha Rahat Sub-District Municipality Community

บทนำ

ในปี 2567 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยรวมประมาณ 27.20 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่มีปริมาณ 26.95 ล้านตัน สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มปริมาณขยะที่ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากขยะทั้งหมด พบว่ามีเพียง 10.51 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.66 ที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ และอีก 10.42 ล้านตัน หรือร้อยละ 38.33 ที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ขณะที่ยังมีขยะถึง 4.73 ล้านตัน หรือร้อยละ 17.41 ที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขตามมาอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการคัดแยก การลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทางและการเสริมสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ขยะพลาสติกยังคงเป็นปัญหาเรื้อรัง โดยมีปริมาณรวมสูงถึง 2.7 ล้านตันต่อปี และมากกว่าร้อยละ 80 เป็นถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง แม้ภาครัฐจะดำเนินมาตรการเพื่อลดการใช้พลาสติกและตั้งเป้าหมายให้นำเข้าขยะพลาสติกจากต่างประเทศภายในปี 2568 แต่ปริมาณขยะภายในประเทศยังคงสูงเกินกว่าระบบจะรองรับได้อย่างยั่งยืน สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนเพื่อร่วมกันสร้างระบบการจัดการขยะที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2567)

หนึ่งในผลกระทบสำคัญของกระบวนการพัฒนาประเทศคือปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้นควบคู่กับการเติบโตของเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการผลิตสินค้า

อุปโภคบริโภคในปริมาณมากเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดของเสียและวัสดุเหลือใช้จากทั้งกระบวนการผลิตและการบริโภคในระดับที่มากขึ้นตามลำดับสถานการณ์นี้สะท้อนผ่านปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศ ขยะที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมไม่เพียงก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางดิน น้ำ และอากาศแต่ยังส่งผลให้ทัศนียภาพของเมืองเสื่อมโทรม กลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคที่กระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรง การขาดระบบจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพยังเป็นเครื่องสะท้อนถึง ความล้มเหลวของระบบบริหารจัดการเมืองและสิ่งแวดล้อมโดยรวม ซึ่งจะยิ่งทำให้ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศตกอยู่ในภาวะเสี่ยง หากยังไม่มีมาตรการแก้ไขจริงจังและต่อเนื่อง ผลกระทบสะสมที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่วิกฤติสิ่งแวดล้อมที่ยากต่อการแก้ไขและฟื้นฟูในอนาคตอันใกล้ โดยเฉพาะในบริบทของเมืองใหญ่ที่มีอัตราการผลิตขยะต่อหัวสูงเป็นพิเศษ (เครือข่ายกาญจนาภิเษก, 2567)

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีปัญหาขยะสะสมในชุมชนและการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง ซึ่งส่งผลกระทบต่อ ทัศนียภาพ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ แม้ที่ผ่านมาเทศบาลจะมีการดำเนินงานด้านการจัดเก็บขยะ แต่ยังคงพบข้อจำกัดด้านพฤติกรรมของประชาชนที่ยังขาดวินัยในการจัดการขยะ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่ยั่งยืน และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าระหัดจึงได้ปรับเปลี่ยนไปสู่การจัดการขยะอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผ่านการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะในตำบลอย่างยั่งยืน (กิตติญาณันต์ ดวงภักดีรัมย์, 2565) แนวทางดังกล่าวเน้นการพัฒนาท้องถิ่นแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับ แผนพัฒนาจังหวัดและแผนจัดการขยะระดับจังหวัด พร้อมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการลด ละ เลิก พฤติกรรมการทิ้งขยะไม่ถูกที่ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งชุดจิตอาสา คุณทึ่ง เราเก็บ ซึ่งเป็นชุดเคลื่อนที่เร็ว หมู่บ้านละ 2 คน เพื่อเก็บขยะในระดับพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาความสะอาดให้เป็นรูปธรรม ภายใต้สโลแกนท่าระหัดต้องสะอาดที่มุ่งสร้างจิตสำนึกและวินัยร่วมกันของชุมชนในทุกกระดับ (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2566)

จากสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน การน้อมนำหลักสัมมาปธาน 4 (อง.ทุก. (ไทย) 20/251/64) มาใช้ถือเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาจิตสำนึกของคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยหลักธรรมทั้งสี่นี้เน้นการระวังป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา

การละเว้นและกำจัดการผิดกฎหมายที่เป็นโทษ การสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับ ความยั่งยืน และการรักษาพฤติกรรมที่ดีให้คงอยู่ต่อเนื่อง เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ใน กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย ก็สามารถทำให้ประชาชนมีแนวทางการปฏิบัติที่เอื้อต่อ การลดการสร้างขยะ การคัดแยกและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า รวมถึงการรักษาพฤติกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ในระยะยาว อันจะช่วยให้การบริหารจัดการขยะในพื้นที่วิจัย ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ด้วยสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบกับ ความจำเป็นในการเสริมสร้างพฤติกรรมของประชาชนให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสัมมาปธาน 4 เพื่อส่งเสริม การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัด สุพรรณบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัมมาปธาน 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเน้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การมีจิตสำนึก การมีส่วนร่วม และการรักษานิยัตยที่ดีของ ประชาชนในระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติด้าน การจัดการขยะในชุมชนอื่นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบล ท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมาปธาน 4 กับการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัด สุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสัมมาปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัย เชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวน 3,795 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Creswell & Creswell (2023) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 363 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป กลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มข้าราชการประจำ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Numerical Rating Scale) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสัมมัตตปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Numerical Rating Scale)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์หลักสัมมัตตปธาน 4 เพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิถึงประธานชมรมผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม 2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 363 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง 3. นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ 2. กำหนดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ 3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และ 4. นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม และนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ 1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสามบ่ปธาน 4 เพื่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน ในการทดสอบสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้หลักสามบ่ปธานว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นค่าวัดความสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี		ระดับการปฏิบัติ		
โดยภาพรวม		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ลดการใช้ Reduce	3.90	0.56	มาก
2.	การใช้ซ้ำ Reuse	3.16	0.88	ปานกลาง
3.	การแปรรูปใช้ใหม่ Recycle	3.28	0.82	ปานกลาง
ภาพรวม		3.45	0.65	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลดการใช้ (Reduce) อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปทาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปทาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม			
ตัวแปรอิสระ	ลดการใช้ Reduce	การใช้ซ้ำ Reuse	การแปรรูปใช้ใหม่ Recycle	ภาพรวม
1. ส้วมรปชาน เพียรระวัง	.480**	.588**	.665**	.687**
2. ปทานปชาน เพียรละ	.226**	.233**	.195**	.254**
3. ภาวนาปชาน เพียรสร้าง	.297**	-0.052	-0.058	0.038
4. อนุรักษ์นาปชาน เพียรรักษา	.454**	.178**	.219**	.305**
ภาพรวม	.505**	.363**	.367**	.457**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r = .457^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านส้วมรปชาน เพียรระวัง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับสูง ($r = 0.687^{**}$) ด้านปทานปชาน เพียรละ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับต่ำ ($r = 0.254^{**}$) ด้านภาวนาปชาน เพียรสร้าง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับไม่สัมพันธ์ ($r = 0.038$) ด้านอนุรักษ์นาปชาน เพียรรักษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.305^{**}$)

3. การประยุกต์หลักสามปอาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อเสนอแนะว่า ด้านสังวรปอาน มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนลดการใช้ ใช้อย่าง และรีไซเคิลอย่างเป็นระบบ ด้านปหานปอาน เน้นการละเลิกพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดขยะและเปลี่ยนทัศนคติเรื่องการใช้ทรัพยากร ด้านภาวนาปอาน มุ่งสร้างพฤติกรรมและระบบสนับสนุนที่ยั่งยืนผ่านการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านอนุรักษ์นาปอาน มุ่งรักษาพฤติกรรมดีผ่านการประหยัด แบ่งปัน และระบบแยกขยะที่ชัดเจน ทั้งหมดสะท้อนการจัดการขยะที่ผสมหลักธรรมเข้ากับแนวปฏิบัติในชุมชนอย่างกลมกลืน

อภิปรายผลการวิจัย

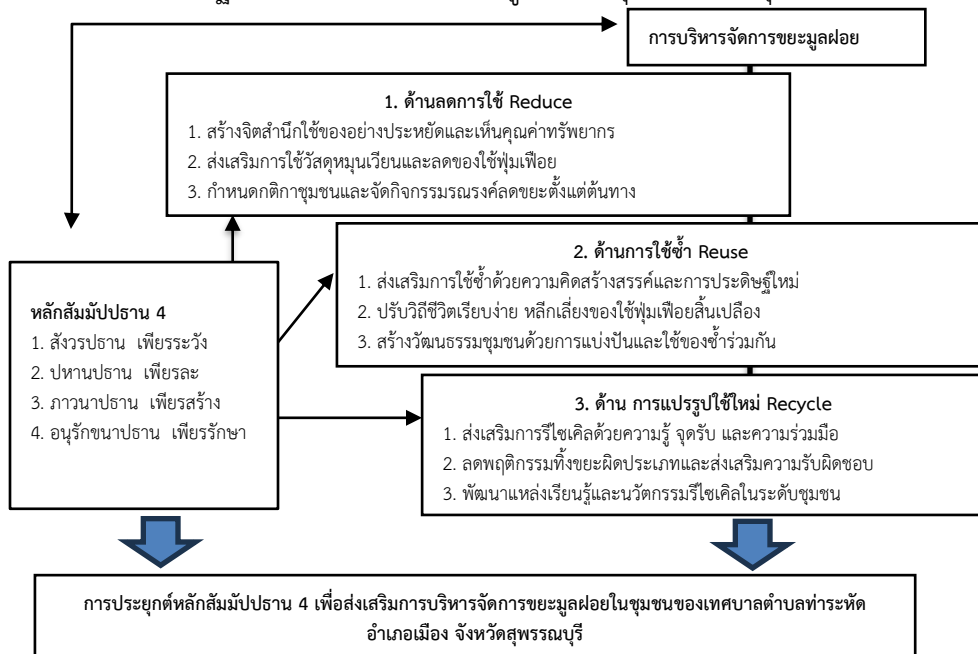
1. ระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลดการใช้ (Reduce) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุทธิพันธ์ จารุณโณ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการจัดการขยะของเทศบาลเมืองท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง และการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสามปอาน 4 กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า ด้านสังวรปอาน (เพียรระวัง) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = 0.687^{**}$) ขณะที่ปหานปอาน (เพียรละ) และอนุรักษ์นาปอาน (เพียรรักษา) อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ส่วนภาวนาปอาน (เพียรสร้าง) ไม่พบความสัมพันธ์ ($r = 0.038$) กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเฉลิม ธิรปุญโญ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมตามหลักสามปอาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรมต้องเริ่มจากการรู้จัก ระวางตน (สังวรปอาน) ละพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (ปหานปอาน) สร้างคุณธรรมและความดีงาม (ภาวนาปอาน) และรักษาสິงที่ดีไว้ให้มั่นคง (อนุรักษ์นาปอาน) ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถโยงเข้ากับ การจัดการขยะ ได้โดยตรง

3. การประยุกต์หลักสามปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อเสนอแนะว่า 1. ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการลดใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการรีไซเคิล (Recycle) ผ่านการรณรงค์ ให้ความรู้ และสร้างความร่วมมือในชุมชน 2. ด้านสุขภาพ ปั่นละพฤติกรรมก่อขยะ เช่น ใช้ของฟุ่มเฟือย งดของใช้ครั้งเดียว และปรับทัศนคติด้านการใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล 3. ด้านการศึกษาด้าน สร้างระบบและพฤติกรรมที่ยั่งยืน เช่น การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การตั้งศูนย์เรียนรู้ และนวัตกรรมรีไซเคิลในชุมชน 4. ด้านอนุรักษ์นาปธาน รักษาาระบบจัดการขยะผ่านการประหยัด การแบ่งปัน การใช้ซ้ำ และสร้างวัฒนธรรมชุมชนด้านการรีไซเคิลอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักสามปธาน 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบจากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้เป็นอย่างดี โดยสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการบริหารที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับภารกิจของภาครัฐในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยประยุกต์หลักสามปอ 4 สามารถสังเคราะห์สาระสำคัญได้ว่า การจัดการขยะที่ยั่งยืนในระดับชุมชนต้องเชื่อมโยงหลักปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับแนวคิดด้านคุณธรรม โดยใช้แนวทาง 3Rs (Reduce Reuse Recycle) เป็นแกนหลักในการเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน ทั้งในมิติการลดใช้สิ่งของอย่างรู้คุณค่า การนำของกลับมาใช้ซ้ำอย่างสร้างสรรค์ และการรีไซเคิลผ่านการเรียนรู้และนวัตกรรมท้องถิ่น พร้อมกันนี้ การประยุกต์หลักสามปอ 4 ซึ่งเน้นการระวัง ละ ลด สร้าง และรักษา จึงเป็นกลไกเชิงจริยธรรมที่ช่วยหล่อหลอมจิตสำนึกสาธารณะให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงสิ่งแวดล้อม สะท้อนแนวทางบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลตำบลท่าระหัดควรมีนโยบายจัดตั้งทีมอาสาสมัครสิ่งแวดล้อมประจำหมู่บ้านหรือชุมชน ทำหน้าที่ส่งเสริมการแยกขยะและติดตามพฤติกรรมของครัวเรือนอย่างใกล้ชิด จัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ทุกเดือน และรายงานปัญหาให้เทศบาลเพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลตำบลท่าระหัดควรจัดทำมุมเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะในโรงเรียน วัด และศูนย์ชุมชน โดยใช้สื่อท้องถิ่นและวัสดุเหลือใช้ในการจัดนิทรรศการ จัดกิจกรรมหมุนเวียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป และเปิดโอกาสให้ร่วมลงมือปฏิบัติจริง

2. เทศบาลตำบลท่าระหัดควรจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลในระดับหมู่บ้าน พร้อมกำหนดวันรวบรวมขยะตามประเภทอย่างสม่ำเสมอ ใช้ระบบคะแนนสะสมแลกของรางวัลหรือสิ่งของจำเป็น และประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกครัวเรือนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น สัปปริยธรรมหรือพรหมวิหาร 4 เพื่อให้เห็นแนวทางเพิ่มเติมในการส่งเสริมพฤติกรรมจัดการขยะของชุมชนในหลากหลายมิติ

2. ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังเทศบาลตำบลในจังหวัดหรือภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรม วิถีชุมชน และนโยบายท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

3. ควรใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมตัดสินใจ อันจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริง และส่งเสริมการจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2567). ปริมาณขยะมูลฝอยปี 2567. สืบค้น 10 มกราคม 2568, จาก https://thaimsw.pcd.go.th/report_country.php?year=2567
- กิตติญาณกานต์ ดวงรักศิริรัมย์. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(6), 723-732.
- เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (2567). โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สืบค้น 20 เมษายน 2567, จาก <http://www.kanchanapisek.or.th/>
- เดลินิวส์ ออนไลน์. (2566). เทศบาลท่าแร่หัดสุพรรณฯ ตั้งทีมเก็บขยะจิตอาสา หวังเป็นต้นแบบเมืองสะอาด. สืบค้น 20 เมษายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/p3lt4>
- พระเฉลิม ธิรปญโญ (2565). ศึกษาการพัฒนาชุมชนตามหลักสามัคยา 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุทธิพันธ์ จารุณโณ และคณะ. (2565). ประสิทธิภาพการให้บริการจัดการขยะของเทศบาลเมืองท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(1), 44-55.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2023). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (6th ed.). Los Angeles: SAGE Publications.